

BOTANICZNE CENTRUM BADAWCZO-WDROŻENIOWE JAKO OŚRODEK ROZWOJU GOSPODARCZEGO I KULTURALNEGO EUROREGIONU POMERANIA

Research and Development Botanical Centre as a Centre of Economical and Cultural Development of Euroregion Pomerania

Maria Jolanta SYCZEWSKA

Ogród Dendrologiczny w Przelewicach; 74-210 Przelewice 17

STRESZCZENIE

Utworzone BCBW stwarza szanse na rozszerzenie działalności edukacyjnej, naukowej, i badawczej. Równocześnie daje możliwość urozmaicenia działalności kulturalnej i wprowadzenie funkcji wystawienniczej czy konferencyjnej. Szklarnia, oranżeria oraz dodatkowe tereny szkółek pozwalają na uatrakcyjnienie pobytu przeciętnego gościa Arboretum, i wzbogacają ofertę szkółkarską o produkcję roślin rzadkich, cennych przyrodniczo czy atrakcyjnych gatunkowo w tym rarytasów dendrologicznych. Stale rosnąca aktywność ekologiczna gminy oraz potrzeba krzewienia zasad zrównoważonego rozwoju społeczeństw idealnie wkomponowuje się w koncepcję BCBW.

Jedyny tego typu obiekt jakim jest Ogród i tworzone w jego granicach BCBW to wielka szansa dla rozwoju gminy i regionu. Prowadzone tutaj działania są zgodne z Polityką Ekologiczną Państwa oraz Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Dzięki wieloletniej pracy wielu osób budujących wizerunek gminy aktywnej ekologicznie i przyjaznej środowisku, zyskano zaufanie, którego konsekwencją są przyznawane dotacje i inne formy pomocy finansowej niezbędnej przy realizacji różnego rodzaju projektów.

Gmina może ubiegać się o europejskie fundusze pomocowe, jednak uzyskanie dofinansowania wymaga posiadania tzw. udziału własnego w wysokości minimum 15%. Środki pomocowe mogą być przeznaczone na określone działania związane z ochroną przyrody, kulturą, edukacją, wymianą młodzieży czy też działaniami związanymi z ochroną dziedzictwa kulturowego. Nie można uzyskać pomocy na pro-

dukcję szkółkarską. Ta część działalności musi sama się utrzymać i stanowić trzon zakładu.

Wieloletnie starania stworzyły nową perspektywę rozwoju Arboretum. Szansa jaka stoi przed nami wymaga wielkiego wysiłku i zaangażowania zarówno ze strony władz gminy jak i osób bezpośrednio uczestniczących w procesie tworzenia nowej rzeczywistości. Hasło AGENDY 21 „Myśl globalnie działaj lokalnie”, było naszym przewodnikiem we wszystkich działaniach. Podporządkowanie się tym zasadom i wiara w ich powodzenie sprawiło, że staliśmy się Gminą, o której mówią w regionie „ekologiczna, przyjazna i aktywna”.

WPROWADZENIE

Przelewice to niewielka licząca 162 km² gmina (fot. 1) o przewadze terenów rolniczych, położona w południowej części powiatu pyrzyckiego oraz województwa zachodniopomorskiego. Wieś Przelewice leży w odległości 65 km od Szczecina oraz tyleż samo od granicy polsko-niemieckiej w Krajiniku Dolnym. Występujące tu urodzajne gleby sprawiły, że tereny te są zagłębiem rolniczym i zapleczem żywieniowym Polski.

Zasobne i urodzajne gleby to nie jedyne walory tej gminy. Interesujące położenie wokół osiemsethektarowego jeziora oraz urokliwe aleje drzew owocowych, jak również bogate w zabytki architektury wsie, a przede wszystkim największa w województwie, a także jedna z największych w kraju atrakcja przyrodnicza i turystyczna Pomorza Zachodniego – Ogród Dendrologiczny w Przelewicach, sprawiają, że gmina jest postrzegana w kategoriach najbardziej interesujących turystycznie miejsc województwa.

Fot. 1. Mapa Gminy Przelewice.

Fig. 1. A map of Przelewice Borough.

HISTORIA I KOLEKCJE OGRODU DENDROLOGICZNEGO W PRZELEWICACH

Ogród Dendrologiczny stanowi w krajobrazie rolniczym zieloną „wyspę” drzew, krzewów i roślin zielnych pochodzących z różnych zakątków świata. Bogactwo kolekcji (ok. 1300 gat. drzew i krzewów) oraz piękna kompozycja sprawiają, że jest on jednym z ciekawszych obiektów tego typu w Polsce. Wartość Ogródu to nie tylko różnorodność egzotycznych roślin, ale również odpowiedni ich dobór i ciekawa naturalistyczna kompozycja, gdzie w otoczeniu okazałych często pomnikowych drzew rodzimych, spotykamy rośliny drzewiaste obcego pochodzenia, dla których te wcześniejsze stanowią wspiane tło i niezbędną osłonę. Arboretum Przelewickie to 200 lat historii tego regionu oraz kolejnych właścicieli majątku.

Park założył na początku XIX wieku August Heinrich Bogstede. Natomiast ostatnim właścicielem z historii niemieckiej tego parku był Conrad von Borsig z Berlina, pochodzący z rodziny potentatów przemysłu metalurgicznego. Zainteresowania przyrodnicze i zamożność Borsiga pozwoliły mu przebudować park według założeń naturalistycznych i powiększyć go

do powierzchni 22 ha. Jako członek Niemieckiego Towarzystwa Dendrologicznego był on wielkim znawcą sztuki ogrodowej. Pod jego kierunkiem architekt Heydenreich z firmy Späth, zaprojektował układ przestrzenny z doskonałym doбором roślin drzewiastych. Park został podzielony na wiele części takich jak: wrzosowisko, alpinarium, polana leśna, źródliśko, wąwóz, ogród wiecznie zielony i in. Każda część tworzyła odrębną grupę florystyczną, w której znajdowały się określone rośliny nieobecne w innych częściach, jednak poprzez umiejętną kompozycję harmonijnie łączyły się tworząc spójną całość. Ogród był otwarty, a z jego różnych miejsc roztaczał się widok na otaczający krajobraz pól i łąk. Borsig był przeciwnikiem uprawy roślin egzotycznych pod osłonami i stał na stanowisku, że „wiecznie zielone drzewa i krzewy z powodzeniem zastępują roślinność wyhodowaną w szklarni, zaś zmiany w przyrodzie w poszczególnych porach roku są najciekawszym i najpiękniejszym zjawiskiem, jakie można sobie wyobrazić” (Borsig, 1938). Podstawowym kryterium doboru ro-

Fot. 2. Ogród japoński.

Fig. 2. The Japanese garden.

ślin były ich wymagania siedliskowe. Charakter ogrodu dendrologicznego wynika z zainteresowań przedwojennego właściciela, który założył, że będzie to jego ogród eksperymentalny i przewidział prowadzenie w nim badań nad introdukcją i aklimatyzacją drzew i krzewów oraz nad wymaganiami siedliskowymi, mrozoodpornością i innymi cechami wprowadzanych wówczas odmian roślin ozdobnych.

Po wojnie pałac w Przelewicach był stopniowo dewastowany najpierw przez wojska radzieckie a następnie przez okoliczną ludność. Natomiast Ogród dzięki bogatej kolekcji roślin został zauważony przez polskich przyrodników prof. Konstantego Steckiego i prof. Stefana Kownasa i nie podzielił losu innych parków Pomorza Zachodniego. W 1951 roku Henryk Chylarecki sporządził szczegółową inwentaryzację Ogrodu, wraz z planem oraz zestawieniem materiałów historycznych. Niemal przez 30 lat powojennej historii dbano jedynie o zachowanie układu dróg, jednak nie przywiązywano wagi do utrzymania właściwej kompozycji roślin. Od 1980 roku przystąpiono do rewaloryzacji Ogrodu według koncepcji opracowanej przez doc. dr. hab. Henryka Chylareckiego. Odtworzona została kolekcja różaneczników, fragment wrzosowiska, zrewaloryzowano ogród japoński (fot. 2) odsłonięto kamienne ścieżki, usunięto części nadmiernie zagęszczonych roślin odsłaniając wnętrza ogrodowe i historyczne osie widokowe. Obecnie Arboretum pełni funkcję naukowo-dydaktyczną, która polega na gromadzeniu i ekspozycji kolekcji roślin oraz związanej z tym introdukcji i aklimatyzacji drzew i krzewów obcego pochodzenia. Jest również znanym obiektem turystycznym i wyróżniającym się swą specyfiką ośrodkiem edukacji przyrodniczej. Opisane walory oraz działania prowadzone w Arboretum zostały wykorzystane przy tworzeniu nowego projektu Botanicznego Centrum Badawczo-Wdrożeniowego.

PAŁAC JAKO BOTANICZNE CENTRUM BADAWCZO-WDROŻENIOWE, JEGO FUNKCJE I CELE

Ogród w związku z bogatym zakresem działalności prowadzi współpracę formalną bądź wyłącznie partnerską z wieloma jednostkami o podobnym tematycznie profilu: jest członkiem międzynarodowej organizacji ogrodów

botanicznych Botanic Gardens Conservation International i bierze udział w pracach mających na celu ochronę gatunkową roślin oraz edukację przyrodniczą w ogrodach botanicznych; należy do Międzynarodowego Towarzystwa Uprawy i Ochrony Drzew; współpracuje z ośrodkami edukacji ekologicznej i przyrodniczej województwa zachodniopomorskiego w ramach porozumienia o współpracy; współpracuje bezpośrednio – na podstawie umów z Ogrodem Zoologicznym w Ueckermünde oraz wyluszczenią nasion w Jatznick (Mecklemburgia, Pomorze Przednie); współpracuje z dawnymi mieszkańcami – dawnymi właścicielami posiadłości w Przelewicach, bądź z ich potomkami – przykładem jest współpraca z panem Eberhardem Lebenderem, który opisał bardzo szczegółowo historię Przelewic poczynając od XIII w. do roku 1945; publikacja ta jest cennym zbiorem informacji o majątku przelewickim; współpracuje ze wszystkimi ogrodami botanicznymi na świecie w ramach wymiany nasion Index seminum.

W ramach działalności Centrum prowadzone są wspólne prace badawcze, sympozja naukowe, wymiana naukowa grup studenckich, prace magisterskie i doktorskie oraz organizowane są zajęcia dla grup młodzieżowych w języku polskim i niemieckim. Prezentacja badań prowadzonych w ramach BCBW oraz wykorzystywanie ich wyników dla zachowania różnorodności biologicznej poprzez m.in. odtwarzanie gatunków ginących, to jeden z głównych celów projektu. Tematami współpracy ośrodków edukacyjnych są: wzajemna promocja obiektów, pomoc merytoryczna, wymiana doświadczeń oraz wspólnie opracowywane programy mające na celu zawiązanie formalnej sieci ośrodków Euroregionu Pomerania. Istotnym elementem planowanej w BCBW działalności kulturalnej będzie organizowanie wystaw, koncertów, plenerów. Istotnym elementem działalności ośrodka jest edukacja i inicjatywy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego tych terenów.

Funkcja badawczo-wdrożeniowa

Botaniczne Centrum Badawczo-Wdrożeniowe posiada wyposażenie umożliwiające prowadzenie kompleksowych badań nad florą, fauną, mikroflorą i mikrofauną występującą na Pomorzu Zachodnim i w sąsiadujących regionach oraz nad przyrodą nieożywioną i zależnościami ekologicznymi.

Fot. 3. Pracownia gleboznawstwa.
Fig. 3. Soil workshop.

Przewiduje się prowadzenie badań naukowych w zakresie:

- poziomu różnorodności biologicznej na terenach Pomorza Zachodniego ze szczególnym uwzględnieniem terenów wykorzystywanych rolniczo,
- reintrodukcji gatunków roślin wymarłych na Pomorzu, ginących, zagrożonych, wypieranych ze stanowisk naturalnych,
- różnorodności mikroflory i mikrofauny glebowej, analiz jakościowych, prognoz i wskazań odnośnie dalszego użytkowania gleb,
- gleboznawstwa (fot. 3), w tym skażeń i erozji gleb wynikających z użytkowania rolniczego,
- zachowania sieci śródpolnych oczek wodnych,
- fizjologii roślin, m.in. w odniesieniu do roślin uprawianych na Pomorzu Zachodnim i gatunków rodzimych,
- fenologii i obserwacji meteorologii (Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej),
- wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju w produkcji rolniczej na terenach popogerskich; analiz trudności, sposoby przeciwdziałania.

Funkcja edukacyjna

W BCBW podstawowymi elementami edukacji są:

- szkolenia dla rolników (fot. 4) i mieszkańców terenów wiejskich odnośnie różnorodności gatunków na terenach uprawnych, ich wzajemnych zależności, znaczenia zadrzewień śródpolnych i korytarzy ekologicznych,
- szkolenia dla rolników i ogrodników odnośnie doboru gatunków i odmian roślin uprawnych do lokalnych warunków,

Fot. 4. Szkolenie dla rolników „Szczepienie i okulizacja”.
Fig. 4. Educational classes in the Arboretum.

- konferencje poświęcone zachowaniu różnorodności biologicznej na terenach Pomorza Zachodniego i sąsiednich regionów,
- praktyki zawodowe i kursy dla osób zajmujących się ochroną środowiska, gospodarką wodną, zielenią komunalną i innymi dziedzinami wymagającymi samodzielnej oceny stanu i zagrożeń terenów zielonych.

Oferta edukacyjna obejmuje również doradztwo i konsultacje w odniesieniu do szczegółowych założeń dla konkretnych gospodarstw, przedstawienia profilu produkcji, zachowania obszarów cennych przyrodniczo na terenach prywatnych i komunalnych. BCBW prowadzi inwentaryzacje przyrodnicze oraz wykonuje ich aktualizacje dla wybranych terenów, a także przygotowuje wytyczne użytkowania tych terenów. Dla celów badawczych i dydaktycznych prowadzony jest zielnik dokumentacyjny. BCBW dysponuje zapleczem pozwalającym na wykonywanie kompleksowych analiz gleboznawczych łącznie z oceną skażenia gleb i wód oraz z analizą chemiczną roślin. Istotnym działaniem edukacyjnym skierowanym do mieszkańców terenów wiejskich będzie publikowanie wyników takich badań w odniesieniu do konkretnych miejsc, wykonywanie analiz na zlecenie i doradztwo w zakresie metod poprawy jakości gleb i usuwania skażeń.

Przewiduje się przeprowadzenie szkoleń i konferencji dotyczących:

- sposobów nawożenia, rodzajów podłoży ogrodniczych, wpływu dokarmiania na środowisko i stan wód, neutralizowania skutków nawożenia dla otoczenia,

- zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin, alternatywnych metod ochrony, regulacji prawnych w tej dziedzinie,
- ochrony gleb i wód powierzchniowych i gruntowych na terenach użytkowanych rolniczo,
- neutralizacji skażeń z innych źródeł wpływających na tereny użytkowane rolniczo, lasy i obszary cenne przyrodniczo i chronione,
- jakości produktów rolnych – głównie w odniesieniu do zawartości substancji niepożądanych i poziomu niedoborów składników potrzebnych,
- doboru rodzajów i technik upraw do lokalnych warunków.

Przewiduje się także utworzenie miejsc praktyk w laboratorium chemicznym, gleboznawczym, fizjologii roślin.

BCBW posiada linię technologiczną obejmującą laboratorium kultur tkankowych, fitotrony, szklarnie i pola uprawne. Pozwala to na prowadzenie badań nad różnymi technikami rozmnażania roślin, sposobami uprawy, hodowlą i testowaniem odmian i in. W tym zakresie przewiduje się utworzenie miejsc praktyk, prowadzenie kursów zawodowych i przekazywanie materiału roślinnego do dalszej produkcji. Przechowalnia nasion pozwala dodatkowo na zachowanie wartościowych odmian lokal-

nych oraz nasion drzew i krzewów uprawianych w Ogrodzie Dendrologicznym oraz innych zachowanych w regionie parkach wiejskich. Planuje się także zabezpieczenie puli rozmnożeniowej do tworzenia sieci zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz do wzbogacania istniejących zbiorowisk.

Szkolenia, kursy i konferencje prowadzone w BCBW dotyczą:

- stosowania mikropropagacji w produkcji ogrodniczej,
- hodowli odmian roślin uprawnych przydatnych w warunkach Pomorza Zachodniego,
- nasiennictwa, sposobu prowadzenia upraw nasiennych, regulacji prawnych w obrocie materiałem rozmnożeniowym,
- oceny jakości miejscowych odmian roślin dziko rosnących, możliwości ich wykorzystania do tworzenia zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz na terenach zieleni komunalnej (w odniesieniu do obecnej tendencji stosowania „niekłopotliwych” odmian gatunków obcych),
- zachowania odmian lokalnych roślin uprawnych i dziko rosnących,
- międzynarodowej wymiany materiału rozmnożeniowego do celów badawczych
- skutecznego stosowania technik ogrodniczych.

Fot. 5. Zajęcia edukacyjne w Arboretum.

Fig. 5. Training for farmers.

W BCBW będą wykonywane ekspertyzy na zlecenie oraz badania dotyczące zjawisk istotnych dla prawidłowego funkcjonowania Ogrodu Dendrologicznego i jego okolic. Z uwagi na fakt, że tereny Pomorza Zachodniego niemal w całości zamieszkane były przez przesiedleńców, z których niewielu pozostało rolnikami indywidualnymi, poziom wykształcenia rolniczego – szczególnie w zakresie opartym na praktycznej nauce zawodu we własnym gospodarstwie i przekazania tradycyjnych rozwiązań przez przodków – jest wśród ludności bardzo niski. Brakuje gospodarstw specjalistycznych, znacznie ograniczona jest produkcja ogrodnicza, brak jest produkcji nasiennej (mimo sprzyjających warunków). Istnieje społeczna obojętność a nawet przyzwolenia na działania niezgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju (m.in. błędy w gospodarce odpadami, wodą i innymi zasobami środowiska na poziomie pojedynczych gospodarstw). Na terenach użytkowanych rolniczo nawet 1% osób postępujących niezgodnie z przepisami dot. ochrony środowiska negatywnie wpływa na stan całości. Z tego względu działania edukacyjne mają tutaj wyjątkowe znaczenie i wymagają szczególnej podbudowy naukowej również ze strony nauk społecznych.

W BCBW prowadzona jest edukacja w różnej formie (fot. 5), przy czym jej istotnym elementem jest prezentacja wyników działalności naukowej i jej praktycznego zastosowania.

Edukacja adresowana jest do następujących grup:

- dzieci i młodzieży szkolnej w kraju i za granicą
- nauczycieli i wychowawców
- urzędników administracji państwowej
- rolników
- naukowców
- przewodników i pracowników biur podróży
- artystów
- innych zainteresowanych
- wybranych grup zawodowych.

Szczegółowo działalność edukacyjną Centrum określa program edukacyjny, na który składa się działalność Centrum Edukacji Przyrodniczej oraz BCBW.

Funkcja wystawiennicza

Pałac wraz z obiektami towarzyszącymi takimi jak oranżeria, taras ziemny czy sam Ogród mogą spełniać dodatkowe funkcje, dzięki którym można rozwijać współpracę krajową oraz

międzynarodową. Jedną z takich funkcji jest wprowadzenie wystaw okresowych o tematyce zarówno przyrodniczej jak i historycznej czy też kulturalnej. Pozwala to na właściwe i praktyczne wykorzystanie urządzonych powierzchni. Jednocześnie wpływa na poprawę atrakcyjności obiektów, a tym samym na ich pełne wykorzystanie. Interesujące imprezy kulturalno-naukowe i wystawy z tym związane są jednym z elementów dobrej promocji.

Zakłada się tworzenie ekspozycji ukazujących różnorodność flory i fauny krajowej i zagranicznej.

Funkcja socjalna

Zgodnie z założeniami projektowymi BCBW spełnia rolę edukatora społeczności wiejskiej. Pozwoli to przygotować społeczeństwo do korzystania z alternatywnych źródeł zarobkowania poprzez zmianę i podwyższanie kwalifikacji. Są to działania konieczne w perspektywie stale zmieniającej się sytuacji gospodarczej i społecznej. Dają one realne szanse stabilizacji obszarów wiejskich oraz poprawy życia ludności. Proponowane kierunki o pozytywnych tendencjach rozwojowych to m.in. turystyka, sektor usług oraz technologie innowacyjne. Planuje się przeszkolenie rocznie ok. 200 osób, które będą w stanie podjąć się nowych form zarobkowania. Powinno to w perspektywie spowodować obniżenie stopy bezrobocia o 5%.

Również rozwój infrastruktury turystycznej spowoduje umocnienie się sektora usług tworzącego nowe miejsca pracy. Wpłynie to na zwiększenie atrakcyjności gminy, a w konsekwencji zachęci ludność do pozostania na tych obszarach. Rozbudowa infrastruktury wokół Ogrodu to nie tylko dodatkowe miejsca pracy. Poprawa wizerunku miejscowości i gminy, stworzenie centrum kulturalno-naukowego spowoduje zmianę mentalności społecznej. Jest to szczególnie istotne w kształtowaniu świadomości najmłodszych, którym obecna wieś nie daje szans rozwoju oraz podstaw do egzystencji.

Szklarnia i szkółki

Główny ciężar produkcji obejmuje rozmnażanie *in vitro* z uwagi na gwarancję otrzymania materiału czystego i wolnego od patogenów oraz na przyspieszenie cyklu produkcji i możliwość uzyskania większej liczby okazów w porównaniu z metodami konwencjonalnymi.

Fot. 6. Oranżeria. Dokumentacja fotograficzna wykonanej makiety.

Fig. 6. The orangery. Photographic documentation of a model.

Ukorzenione mikroroślinki będą przechodzić hartowanie w fitotronach i szklarniach. Po adaptacji i uzyskaniu właściwej fazy rozwoju, mogą być sprzedawane jako młodzież lub przeznaczone do dalszej produkcji. Gatunki i odmiany łatwe do mnożenia konwencjonalnego (siew, sadzonkowanie) w szklarni przechodzić będą tylko etap ukorzeniania i wschodów. Biorąc pod uwagę konkurencję ze strony istniejących w kraju szkółek specjalistycznych wskazane będzie oparcie produkcji towarowej o gatunki i odmiany nie produkowane w kraju. Sprzedaż może dotyczyć zarówno małych roślin jak i materiału wyrosniętego. Przy wykorzystaniu okazów matecznych z Ogrodu Dendrologicznego oraz właściwej promocji można będzie zyskać dużych odbiorców na produkowany materiał. Z grup roślin cieszących się dużym zainteresowaniem można wskazać: odmiany klonów palmowych i japońskich (*in vitro*), magnolie (okulizacja), karłowe odmiany świerków (*in vitro*), wawrzynki, ostrokrzewy i oczary (*in vitro*), pnącza, byliny i paprocie. Korzystając z rodzącej się mody na „ekologiczne” ogrody naturalistyczne można wprowadzić do oferty także różę botaniczne, pięciorniki (*in vitro*), stare odmiany jabłoni i wiśni ozdobnych. Profil produkcji jest uzależniony od bieżących wskazań rynku. Z uwagi na warunki klimatyczne odbiorcami materiału

mogą być: północno-zachodnia Polska, północne Niemcy, Dania, południowa Szwecja i kraje Wysp Brytyjskich.

Oranżeria

Oranżeria składa się z części: ekspozycyjnej, zaplecza technicznego i kawiarni. W całości dla zwiedzających udostępnia się część ekspozycyjną, w której tworzona jest kolekcja roślin z Basenu Morza Śródziemnego (fot. 6). Uprawiane będą gatunki cytrusów, roślin użytkowych takich jak oliwka, pinia i laur oraz leczniczych i przyprawowych jak np. rozmaryn, lawenda, mirt, lipia. Towarzyszyć im mogą rośliny ozdobne głównie z kwiatów, a także znane w naszym kraju z upraw na kwiat cięty. Lista gatunków i zestawienie florystyczne są przedmiotem szczegółowego projektu zagospodarowania.

Oranżeria pełnić ma funkcje:

- poznawczą i dydaktyczną zarówno w odniesieniu do zwiedzających jak i do możliwości prowadzenia zajęć dydaktycznych przez personel BCBW oraz przez miejscowych nauczycieli,
- badawczą – zależnie od rodzaju zgromadzonej kolekcji,
- kulturalną – stanowić może miejsce odczytów, koncertów kameralnych, wystaw,
- użytkową – możliwe będzie w przyszłości pozyskiwanie materiału rozmnożeniowego oraz

- elementów ozdobnych (owoców, nasion, liści, pędów, kwiatów),
- estetyczną – w planowanym zagospodarowaniu folwarku oranżeria będzie nawiązywać do nowych funkcji pozostałych budynków.

Turystyka

Prowadzone działania inwestycyjne są zgodne z założeniami opracowanymi w Studium Rozwoju Gminy. Zakładają one przekształcenie gminy z typowo rolniczej w gminę turystyczno-rolniczą, co daje szanse rozwoju, ograniczenia bezrobocia, rozbudzenia inicjatywy i kreatywności wśród mieszkańców. Uzyskaniu zamierzonego efektu ma służyć szeroko pojęta edukacja społeczna, doradztwo i wsparcie dla osób przedsiębiorczych, co uzyskamy opisanymi w koncepcji metodami oraz właściwą polityką pro-społeczną gminy. Już dziś Arboretum Przelewickie funkcjonuje w świadomości mieszkańców województwa oraz przyjeżdżających gości krajowych i zagranicznych jako interesujący obiekt turystyczno-rekreacyjny. Frekwencja ma tendencje wzrostowe. Budowa BCBW wraz z elementami towarzyszącymi, powinna wpłynąć znacznie na uatrakcyjnienie miejsca, a tym samym na zwiększenie liczby odwiedzających. Gmina Przelewice stanie się magnesem dla przyszłych inwestorów, którzy zechcą ulokować swoje finanse w planowaną bazę noclegowo-hotelowo-rekreacyjną w obrębie folwarku i terenów wokół jeziora. Oczywiście wszystko to będzie możliwe przy założeniu stosowania przez władze gminy odpowiedniej polityki przyjaznej dla inwestorów.

SUMMARY

Creation of the R&D Botanical Centre makes an opportunity to spread educational, scientific and research activities. At the same time it enables to vary its cultural profile and introduce exhibition and conference functions. The glasshouse, the orangery together with tree nurseries contribute to attractions of the Arboretum and enrich tree nursery offer by the production of rare, valuable and attractive species. Constantly growing ecological activity of Przelewice Borough and the need to promote the idea of sustainable development perfectly fits the nature of R&D Botanical Centre.

The Garden, being the only entity of this kind, and R&D Botanical Centre operating within its structure make a great chance for borough and region development. All Centres' activities are in line with the state ecological policy and zachodniopomorskie province strategy of development. Thanks to long-term work of numerous people who built the environment-friendly and green image of the Borough trust was won, which resulted in various subsidies necessary for projects running.

Przelewice Borough can apply for European Union help funds however gaining it equals own financial input as high as minimum 15% of the project cost. European funds can cover only particular activities linked to nature protection, culture, education, youth exchange and all sorts of activities within the field of protection of cultural heritage. European financial help can not be used for tree nurseries. This part of Garden's activity must be self-sufficient and self-financed.

The new perspective for Arboretum development has been created. The chance we are facing requires great effort and engagement both from borough authorities and people directly involved in the process of creating new reality. A rule of AGENDA 21 "Think globally act locally" was our guideline in all projects undertaken. Our faith and compliance with this rule resulted in naming our borough "ecological, friendly and active".

LITERATURA

- Borsig C. v. 1938.** Mitteilungen der Deutschen Dendrologischen Gesellschaft, Nr 51.
- Chylarecki H., Chudecki Z., Koćmit A., Niedźwiecki E., Swillo Ł. 1997.** Arboretum Przelewickie egzotyczny ogród na Ziemi Pyrzyckiej, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Gdańsk.
- Lebender E. 2003.** Ein Dorf und Rittergut in Hinterpommern. Prillwitz im Krs. Pyritz und seine 650jährige Geschichte.
- Praca zespołowa. 2001.** Karta Projektu. Botaniczne Centrum Badawczo-Wdrożeniowe w Przelewicach; Program Współpracy Przygranicznej Polska-Niemcy PHARE 2002. Gmina Przelewice.
- Tokarska P. 2006.** Oranżeria śródziemnomorska w Przelewicach. Projekt szaty roślinnej, Skwer & Cube, Szczecin.